

VU Research Portal

Het groeiende toerisme in Amsterdam en de aanzuigende werking op criminaliteit.

Harte, J.M.; van Houwelingen, Ingrid

published in

Proces : Tijdschrift voor strafrechtspleging
2017

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Harte, J. M., & van Houwelingen, I. (2017). Het groeiende toerisme in Amsterdam en de aanzuigende werking op criminaliteit. *Proces : Tijdschrift voor strafrechtspleging*, (5), 338-348.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Het groeiende toerisme in Amsterdam en de aanzuigende werking op criminaliteit

Joke Harte & Ingrid van Houwelingen

Introductie

Italianen met een wollen Peruviaanse Amsterdam-muts, die zwalkend op de fiets het verkeer belemmeren. Amerikanen die voorzien van een headset achter hun gids met genummerd bordje aansjokken. Koreanen die zich met hun camera's verdringen rond een Amsterdamse vader met zowel voor- als achterop zijn fiets een kleine. Britten die bij de bakker informeren waar *the Coffeeshop* is. Het kan geen enkele Amsterdammer zijn ontgaan dat de stad de afgelopen jaren drastisch veranderd is.

Amsterdammers zijn er trots op dat hun stad een populaire bestemming is voor vele buitenlandse toeristen. Maar de afgelopen jaren worden in toenemende mate zorgen geuit. Geven we de stad nu helemaal weg aan de toeristen? Blijft het nog wel een plaats waar mensen vooral wonen en werken, of wordt de stad een openluchtmuseum zoals Venetië?¹ Ondertussen stijgt het aantal toeristen in Amsterdam gestaag. De stad met rond de 850.000 inwoners ontvangt momenteel naar schatting 17 miljoen toeristen per jaar. De verwachting is dat dit er in 2025 23 miljoen zullen zijn.² Het zijn vooral ondernemers die vinden dat de discussie over het toenemende toerisme te veel gaat over de negatieve aspecten, zoals drukte, chaos en overlast. Zij zien het toerisme als een belangrijke bron van inkomsten en werkgelegenheid en een stimulans voor investeringen in infrastructuur en andere voorzieningen. D66-wethouder Choho haalt zich de woede van vele Amsterdammers op de hals door een interview in *Het Parool* in augustus 2015. Op klachten over de pretparkisering³ en festivalisering van Amsterdam reageert hij met opmerkingen als 'Klagen hoort bij de Amsterdamse cultuur', en 'Overlast is ook een kwestie van perceptie'.⁴

De zorgen van Amsterdammers reiken verder dan de rolkofferterreur⁵ en belabberde fietsvaardigheden van de toeristen. De discussies in de lokale kranten en op de Amsterdamse nieuwswazer AT5 gaan ook over meer serieuze zaken. Het toenemende toerisme kan leiden tot *overcrowding*, waardoor paniek kan ontstaan en

- 1 H. Obbink, 'Amsterdam mag geen Venetië worden', *Trouw* 19 april 2014, geraadpleegd via www.trouw.nl.
- 2 R. Ockhuysen, 'Stop met klagen over toerisme. Vroeger is voorbij', *Het Parool* 22 juli 2017, geraadpleegd via www.parool.nl.
- 3 E. Hermanides, 'Amsterdam dreigt te disneyficieren', *Het Parool* 8 februari 2015, geraadpleegd via www.parool.nl.
- 4 R.J. Duin, 'Wethouder Choho: Overlast door festivals is kwestie van perceptie', *Het Parool* 15 augustus 2015, geraadpleegd via www.parool.nl.
- 5 J. Mes, 'Rolkofferkuddes op hol in Amsterdam', *BNR Nieuwsradio* 1 augustus 2016, geraadpleegd via www.bnr.nl/.

de politie als dat nodig is moeilijk ter plaatse kan komen. Door Airbnb en het feit dat toeristenshops en snel wisselende horecagelegenheden de plaatsen innemen van traditionele winkels verdwijnt de gemeenschapszin en worden sommige delen van de stad gemeden door de bewoners.⁶ Het toenemende toerisme lijkt van invloed te zijn op de sociale cohesie en daarmee het gevoel van veiligheid. De feitelijke veiligheid wordt in de discussie zelden betrokken. Wat weten we eigenlijk over toerisme en veiligheid en criminaliteit?

In dit artikel presenteren we informatie over de relatie tussen toerisme en veiligheid en criminaliteit. Wat weten we over de toeristen die Amsterdam bezoeken? Op welke manier is de toerist mogelijk het doelwit van criminaliteit? En in hoeverre zijn de toeristen zelf verantwoordelijk voor overlast en criminaliteit? Wat betreft de feitelijke informatie over toerisme en criminaliteit maken we hierbij voornamelijk gebruik van een specifieke bron, namelijk het rapport *De impact van toenemend toerisme op de veiligheid en leefbaarheid in Amsterdam* van de Politie Eenheid Amsterdam.⁷ Daarnaast maken we veel gebruik van lokale kranten- en nieuwsberichten, met name van artikelen uit *Het Parool*.

Toerisme in Amsterdam

Volgens de cijfers van Onderzoek, Informatie en Statistiek, het onderzoeksbureau van de gemeente Amsterdam, verbleven er in 2016 7,3 miljoen gasten in de hotels in Amsterdam.⁸ Dat is 8% meer dan in 2015. Deze stijging zet zich voort in 2017. De voorlopige cijfers laten zien dat in de periode januari-april het aantal hotelovernachtingen in Amsterdam in 2017 10% hoger was dan in dezelfde periode in 2016.⁹ Deze cijfers hebben alleen betrekking op overnachtingen in geregistreerde hotels. Gasten die op een cruiseschip slapen of overnachten in huizen die via Airbnb zijn gehuurd, zijn in deze aantallen niet meegenomen.¹⁰ Ook de toeristen die naar Amsterdam komen maar buiten de stad overnachten, zijn niet meegeteld. Dat geldt ook voor de zogeheten dagjesmensen, voornamelijk uit Nederland, België en Duitsland, die Amsterdam bezoeken, en de vele toeristen die Amsterdam per touringcar voor een dag aandoen.

Veel toeristen bezoeken Amsterdam vanwege de historische binnenstad en het rijke aanbod aan kunst en cultuur. Maar in het buitenland is Amsterdam mis-

6 M. van Dun, 'Drukte in binnenstad kan paniek veroorzaken' *Het Parool* 1 oktober 2016, geraadpleegd via www.parool.nl.

7 H. Mietus, *De impact van toenemend toerisme op de veiligheid en leefbaarheid in Amsterdam*, Amsterdam: Dienst Regionale Informatieorganisatie, Analyse en Onderzoek. Politie Eenheid Amsterdam 2016.

8 Gemeente Amsterdam Onderzoek, Informatie en Statistiek, *Toerisme in Amsterdam*, geraadpleegd op 28 juli 2017 via www.ois.amsterdam.nl/toerisme.

9 Gemeente Amsterdam Onderzoek, Informatie en Statistiek 2017.

10 In 2015-2016 zijn bijna 1,7 miljoen overnachtingen in Amsterdam geboekt via Airbnb, zo blijkt uit onderzoek van vastgoedadviseur Colliers International en Hotelschool The Hague: Colliers International, *Airbnb toont drastische groei in centrum Amsterdam*, geraadpleegd op 28 juli 2017 via www.colliers.com/nl-nl/netherlands/insights/market-news/2016/07-06-2016-airbnb-toont-drastische-groei-in-centrum-amsterdam.

schien wel meer bekend vanwege zijn vele coffeeshops en het 'red light district'. De toeristen vormen dan ook een diverse groep qua achtergrond, reisdoel en interesses. De meeste buitenlandse toeristen die Amsterdam bezoeken, zijn afkomstig uit het Verenigd Koninkrijk. Vooral de vele vrijgezellenfeesten hebben bijgedragen aan een slecht imago van de Britse toeristen.¹¹ Als in 2014 de Londense burgemeester Johnson de Nederlandse hoofdstad 'onguur' noemt, nodigt de Amsterdamse burgemeester Van der Laan zijn Britse ambtgenoot uit om de Nederlandse hoofdstad eens te komen bezoeken. 'Als hij hier is, kan hij meteen zien hoe het gaat met zijn landgenoten hier.' Volgens Van der Laan zijn het juist de Britten die overlast veroorzaken in de Amsterdamse binnenstad.

Regelmatig wordt de wens uitgesproken de toestroom van bepaalde typen toeristen te stimuleren of juist af te remmen. In mei 2017 zorgt een uitspraak van de directeur van Amsterdam Marketing, Van der Avert, voor commotie. Volgens Van der Avert worden veel Europese binnensteden vernietigd door toeristen. Hij vindt dat Amsterdam moet investeren in een betere kwaliteit van toeristen, oftewel toeristen die geïnteresseerd zijn in de stad. Toeristen die Amsterdam als feestdecor willen gebruiken, zouden geweerd moeten worden. De schuld van het feit dat veel toeristen geen respect voor het karakter van Amsterdam hebben, legt hij bij de vele *low cost* vliegtuigmaatschappijen. Marketingdirecteur van Ryanair, Jacobs, reageert furieus.¹² Volgens hem zijn de beweringen van Van der Avert onwaar en respectloos en is Amsterdam Marketing duidelijk incapabel om andere toeristensegmenten dan feestgangers aan te boren. 'Hij zou zijn feiten op een rijtje moeten hebben en ophouden met het niet respecteren van toeristen, die één op de tien banen in Nederland financieren, waaronder zijn eigen.'

De toerist als doelwit

Toeristen hebben om verschillende redenen meer kans om het slachtoffer te worden van criminaliteit dan de lokale bevolking. Volgens Boakye¹³ komen uit de literatuur drie factoren naar voren die toeristen kwetsbaarder maken voor criminaliteit.¹⁴ Ten eerste is het eenvoudig om een toerist als zodanig te herkennen. Dit komt niet alleen door uiterlijke kenmerken en kledingstijl, maar ook door hun attributen, zoals een draagtasje van een museumwinkel of een *selfie stick*. Een tweede belangrijke factor is hun gedrag, dat meer risico's met zich brengt. Ze dragen vaker dan Amsterdammers grote bedragen contant geld en waardevolle spul-

- 11 Nu.nl, 'Amsterdam wil minder Britse vrijgezellenfeesten', *Nu.nl* 2 december 2014, geraadpleegd via www.nu.nl.
- 12 J. Beentjes, 'Ryanair-topman: Amsterdam marketing duidelijk incapabel', *Het Parool* 7 mei 2017, geraadpleegd via www.parool.nl.
- 13 K.A. Boakye, 'Studying tourists' suitability as crime targets', *Annals of Tourism Research* 2010, p. 727-743, doi:10.1016/j.annals.2010.01.002.
- 14 Zie voor literatuur hierover ook A.M. Lemieux & W. Steenbeek, 'Toeristen en criminaliteit in Amsterdam', in: A. Dirkzwager, J-L. van Gelder, S. Ruiter & G. Custers (red.), *Beroemd en berucht: Criminaliteit in Amsterdam*, Amsterdam: SWP 2016, p. 33-44.

len bij zich.¹⁵ Meer dan in hun eigen woonplaats moeten ze vertrouwen op relatief onbekenden,¹⁶ hebben ze weinig kennis van lokale regels en wetgeving, en zijn ze bovendien de taal niet machtig. Dit alles maakt dat ze gemakkelijk te misleiden zijn. Sommige toeristen zijn specifiek op zoek naar opwindende ervaringen en zijn van plan de remmen eens los te gooien.¹⁷ Zij begeven zich in meer risico-volle situaties en gebruiken relatief veel alcohol en drugs. Ten derde maakt de omgeving waarin toeristen zich doorgaans begeven hen kwetsbaar. In vergelijking met de lokale bevolking brengen ze relatief veel tijd door in openbare ruimtes.¹⁸ Ze gaan vaker naar uitgaansgelegenheden, waar doorgaans al meer criminaliteit plaatsvindt, en ze bezoeken de toeristische trekpleisters, die ook oplichters en zakkenrollers aantrekken.

De hier beschreven kwetsbaarheid werd ook aan den lijve ondervonden door de criminologen Lemieux en Steenbeek, die onderzoek deden naar toeristen en criminaliteit in Amsterdam.¹⁹ Zij kleeadden en gedroegen zich als toeristen en kwamen binnen twaalf uur, tussen 3 uur 's middags en 3 uur 's nachts, in meer risico-volle situaties terecht dan in alle jaren die zij in Amsterdam hadden gewoond of gewerkt. In deze twaalf uur waren ze in de gelegenheid op straat cocaïne te kopen, waren ze getuige van een overval en zagen zij verschillende mogelijkheden om als dader maar ook als slachtoffer in aanraking te komen met criminaliteit. Deze ervaring was vervolgens aanleiding voor een vervolgonderzoek, waarin ze ruim vierhonderd toeristen in Amsterdam ondervroegen over hun reisdoelen, tijdbesteding en betrokkenheid bij criminaliteit. De respondenten werden geworven op de Dam en bij het Anne Frank Huis. Ongeveer een tiende van de ondervraagden was slachtoffer of getuige geweest van criminaliteit. Vaak ging het om een combinatie van gewelddadige en niet-gewelddadige misdrijven, zoals mishandeling en diefstal. Ondanks dat het absolute aantal incidenten niet hoog is, concluderen de onderzoekers dat de kans op slachtofferschap voor een toerist hoog is, zeker als je bedenkt dat toeristen meestal maar een zeer korte tijd in Amsterdam doorbrengen. Zij schatten dat de kans voor een toerist om het slachtoffer te worden van criminaliteit negentien keer hoger is dan voor een inwoner van Amsterdam.

Ook de Politie Eenheid Amsterdam stelt in haar rapport dat ruim 11% van alle incidenten met een slachtoffer in de eenheid Amsterdam in 2015 een incident betreft met een buitenlands slachtoffer.²⁰ Dit percentage stijgt gestaag. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat uit het politiesysteem Basisvoorziening Handhaving (BVH) vaak niet te herleiden is of een buitenlander die aangifte heeft gedaan, toerist is; het kan ook een buitenlandse werknemer of student betreffen. Volgens het BVH vindt meer dan twee derde van alle incidenten met een buitenlands

15 R.W. Glensor & K.J. Peak, *Crimes against tourists. Problem-oriented guides for police* (Problem-Specific Guides series, nr. 26), Washington: US Department of Justice 2004.

16 Boakye 2010.

17 Zie ook D. Bowen & J. Clarke, *Contemporary tourist behaviour: Yourself and Others and Tourists*, Cambridge: Cambridge University Press 2009.

18 P. Brunt, R. Mawby & Z. Hambly, 'Tourist victimization and the fear of crime on holiday', *Tourism Management* 2000, 21, p. 417-424.

19 Lemieux & Steenbeek 2016.

20 Mietus 2016, p. 16-17.

slachtoffer plaats in het centrum van Amsterdam.²¹ Het is echter aannemelijk dat het aantal incidenten waarvan een (buitenlandse) toerist slachtoffer wordt, hoger is dan het aantal dat geregistreerd wordt.²² Er zijn verschillende redenen om aan te nemen dat de aangifte- en meldingsbereidheid van (buitenlandse) toeristen lager is dan die van de gemiddelde Nederlander. Veel toeristen hebben te weinig tijd om aangifte te doen; ze zijn bijvoorbeeld op doorreis of moeten een trein of vliegtuig halen. Sommige slachtoffers zullen geen aangifte doen omdat ze denken dat ze zelf ook een strafbaar feit hebben gepleegd, bijvoorbeeld omdat zij zijn ingegaan op een aanbod van een dealer. Verder zijn er praktische barrières, zoals de taal. Bovendien is aangifte per internet voor toeristen niet mogelijk zonder de daarvoor benodigde DigiD. Anderen hebben vanwege ervaringen in hun thuisland een wantrouwen tegenover de politie. En soms is er onvoldoende informatie beschikbaar omdat het slachtoffer ten tijde van het delict onder invloed was van drank of drugs.

Delicten waar toeristen het slachtoffer van worden

Het feit dat toeristen in Amsterdam kwetsbaarder zijn voor criminaliteit maakt het aannemelijk dat zij risico lopen op specifieke typen delicten. Wij maken een onderscheid in de volgende categorieën: zakkenrollerij en straatroof, oplichting en afpersing, drugs- en alcoholgerelateerde onveiligheid en criminaliteit, zedendelicten en illegale verhuur.

Zakkenrollerij en straatroof

In een kwart van alle zaken van zakkenrollerij en overige eenvoudige diefstal in Amsterdam is het slachtoffer een buitenlandse toerist. Wat betreft de straatroven in Amsterdam blijkt dat het slachtoffer in ruim een vijfde van de gevallen toerist is. Een vijfde van alle diefstallen uit auto's betreft diefstal uit de auto van een toerist. Het aandeel buitenlandse slachtoffers van zakkenrollerij en straatroof wordt jaarlijks groter.²³

Zakkenrollerij gebeurt veel tijdens evenementen zoals Koningsdag en de Gay Pride en in uitgaansgebieden zoals de Wallen²⁴ en de Leidse buurt.²⁵ Toeristen doen vaak aangifte van vermissing van identiteitsbewijzen en reisdocumenten.²⁶ De buitenlandse slachtoffers die zakkenrollerij melden bij de politie hebben vaak de Britse (13%), Duitse (9%), Italiaanse (7%) of Amerikaanse (7%) nationaliteit. Ook passagiers van cruiseschepen zijn hier volgens de politie vaak het slachtoffer van. De meeste toeristen die slachtoffer worden van dit type delict zijn tussen de

21 '118 arrestaties op de wallen in 5 dagen tijd', *Het Parool* 8 juni 2017, geraadpleegd via www.parool.nl.

22 Mietus 2016, p. 21-22.

23 Mietus 2016, p. 16-17.

24 'Voetballende zakkenroller steelt van toerist op de Wallen', *Het Parool* 21 mei 2016, geraadpleegd via www.parool.nl.

25 Mietus 2016, p. 18.

26 Mietus 2016, p. 17.

19 en 33 jaar oud. Binnen deze groep slachtoffers is de verhouding man-vrouw ongeveer fiftyfifty.²⁷

De meeste buitenlandse slachtoffers van straatroof zijn tussen de 20 en 29 jaar. In 2014 was een derde van hen vrouw. Tassenrukkerij als specifieke vorm van straatroof treft volgens de politie vaak vrouwen dan wel de vrouw van een koppel dat over straat loopt. De meeste slachtoffers van straatroof (ruim een vijfde) hebben de Britse nationaliteit; anderen hebben de Franse (ongeveer 6%), de Duitse (ongeveer 6%) en de Chinese nationaliteit (6%). Volgens de politie zijn de buitenlandse slachtoffers van straatroof vaak 'onder invloed', met name in de uitgaansgebieden, waardoor zij een makkelijk doelwit vormen.²⁸

Oplichting en afpersing

Zo af en toe zijn er meldingen dat er nepagenten actief zijn in Amsterdam.²⁹ Zij voeren zogenaamde controles uit en drukken dan geld of documenten achterover. Omdat het voor hen lastiger is om echte agenten te onderscheiden van deze nepagenten zijn vooral Aziatische toeristen hier het slachtoffer van. De daders blijken vaak afkomstig uit Oost-Europa.³⁰

Begin 2017 werden in Amsterdam acht taxichauffeurs opgepakt voor het oplichten, afpersen en beroven van buitenlandse toeristen na een rit van Schiphol naar Amsterdam.³¹ In deze context is oplichting vrij eenvoudig. Een toerist die op het Leidseplein een taxi neemt om zich naar het Van Goghmuseum te laten vervoeren, heeft vaak geen idee dat deze rit minder dan 5 minuten zal duren. Als de taxichauffeur na een enorme omweg een flink bedrag vraagt, zal menig toerist geen idee hebben te zijn opgelicht.

Drugs- en alcoholgerelateerde onveiligheid en criminaliteit

Amsterdam is wereldwijd beroemd en berucht om de vele coffeeshops en het gedoogbeleid met betrekking tot drugs. Sommige toeristen komen dan ook speciaal naar onze hoofdstad om drugs te gebruiken. Dit loopt niet altijd goed af.³² Onder invloed van drank of drugs, veelal tijdens het urineren, belanden er mensen in de gracht. Jaarlijks resulteert dit in ongeveer tien doden, voornamelijk toeristen.³³ In de media staan ook regelmatig berichten over drugsgelateerde incidenten met toeristen. Naar aanleiding van een aantal (dodelijke) incidenten met toeristen die onder invloed waren van paddo's kwam er in 2008 een verbod op de verkoop van deze drug.³⁴

27 Mietus 2016, p. 19.

28 Mietus 2016, p. 20.

29 ANP, 'Nepagenten beroven toeristen in Amsterdam', *Nu.nl* 10 augustus 2002, geraadpleegd via www.nu.nl.

30 Mietus 2016, p. 20.

31 'Arrestaties voor taxibedrog: Schiphol-Amsterdam 595 euro', *NOS* 14 april 2017, geraadpleegd via <http://nos.nl>.

32 C. Schepers, 'Wiet blijft voor toerist het risico', *Het Parool* 8 april 2014, geraadpleegd via www.parool.nl.

33 M. van Dun, 'Waarom waarschuwt niemand voor de gracht als sluipmoordenaar?' *Het Parool* 6 februari 2016, geraadpleegd via www.parool.nl.

34 'Triptruffels in trek na paddoverbod', *Het Parool* 19 juli 2011, geraadpleegd via www.parool.nl.

Het drugstoerisme trekt veel criminaliteit aan. Buitenlandse toeristen worden met name op de uitgaansavonden voortdurend lastiggevalen door (nep)drugs-dealers, die hun (nep)drugs willen verkopen. Dit gaat vaak gepaard met intimidatie en geweld. Soms is de intentie niet de verkoop van (nep)drugs, maar beroving. Dit probleem bestaat al jaren en neemt volgens de politie toe.³⁵ Sinds 2016 is hier extra aandacht voor. De nieuwe aanpak bestaat uit repressieve maatregelen gericht op de straatdealers, waarbij ook zogenoemde loktoeristen worden ingezet.³⁶ Ook is een speciale campagne opgezet.³⁷ Door middel van deze campagne worden toeristen niet alleen gewaarschuwd voor de straatdealers, maar wordt ook uitgelegd dat ze hulp kunnen vragen en aangifte kunnen doen als ze bedreigd of beroofd zijn. In 2014 overleden drie toeristen en werden ten minste zeventien toeristen ernstig onwel na gebruik van witte heroïne dat aan hen was verkocht als cocaïne. De gemeente Amsterdam startte, in samenwerking met de GGD Amsterdam, een waarschuwingsactie met behulp van matrixborden, specifiek gericht op jonge toeristen.³⁸ In april 2015 werd een verdachte gearresteerd,³⁹ die begin 2016 werd veroordeeld.⁴⁰

Aanranding/verkrachting

Eind 2015 heeft de politie onderzoek gedaan naar buitenlandse toeristen die het slachtoffer werden van aanranding en verkrachting.⁴¹ Daaruit bleek dat met name Britse vrouwen hiervan het slachtoffer worden. Vooral vrouwen tussen de 21 en 25 jaar, die alleen zijn, ruzie hebben met hun partner of vrienden of onder invloed zijn van drank lopen meer risico op slachtofferschap. Er werd een opvallende toename geconstateerd van zaken waarbij sprake is van *couchsurfing*.⁴² Dit is een website waarop reizigers in contact kunnen komen met lokale bewoners en gratis bij hen logeren. Volgens de Amsterdamse politie schijnen er ook taxichauffeurs te zijn die bewust langs hotels rijden of voor discotheken staan om een potentieel slachtoffer op te wachten.

Illegale verhuur

Discussies over toerisme in Amsterdam spitsen zich vooral toe op de rol van Airbnb.⁴³ Deze site biedt inwoners van Amsterdam de mogelijkheid hun eigen

35 Mietus 2016, p. 20.

36 'Gemeente wil mogelijk loktoeristen inzetten tegen straatdealers', AT5 20 november 2015, geraadpleegd via www.at5.nl.

37 Gemeente Amsterdam, *Feiten en cijfers persgesprek met de driehoek*, Amsterdam 2017, geraadpleegd op 28 juli 2017 via www.amsterdam.nl/wonen-leefomgeving/veiligheid/veiligheid-cijfers/feiten-cijfers/.

38 'Hoe Amsterdam waarschuwt voor witte heroïne', NOSop3, 29 november 2014, geraadpleegd via <http://nos.nl>.

39 'Dealer witte heroïne verdacht van moord' NOS 6 juli 2015, geraadpleegd via <http://nos.nl>.

40 T. Gualthérie Van Weezel, 'Een jaar cel voor dealer die witte heroïne verkocht als coke', *De Volkskrant* 23 februari 2016, geraadpleegd via www.volkskrant.nl.

41 M. van Zandvliet, *Op vakantie en slachtoffer. Een onderzoek naar buitenlandse toeristische slachtoffers van aanranding/verkrachting*. Amsterdam: Politie Amsterdam 2016.

42 Zie www.couchsurfing.com.

43 Zie www.airbnb.nl.

woning voor verhuur aan te bieden aan toeristen. In 2015-2016 zijn bijna 1,7 miljoen overnachtingen in Amsterdam geboekt via Airbnb.⁴⁴ Naast Airbnb zijn er nog zo'n vijftig gelijksoortige aanbieders te vinden op internet.⁴⁵ Sommige toeristen die huren via Airbnb geven in de buurt veel overlast. De bezwaren die Amsterdammers hebben tegen de opmars van Airbnb, hebben vooral te maken met de vermeende negatieve invloed op de sociale cohesie en daarmee de veiligheid in de buurt.⁴⁶ De gemeente heeft de verhuur van woningen inmiddels aan banden gelegd. Woningverhuur aan toeristen is toegestaan, maar aan strikte regels gebonden. Een ruimte mag bijvoorbeeld aan maximaal vier personen per keer verhuurd worden en niet langer dan zestig dagen in een kalenderjaar.⁴⁷ Begin dit jaar heeft Airbnb een overeenkomst gesloten met de gemeente Amsterdam en ervoor gezorgd dat het via de site niet meer mogelijk is om een woning meer dan zestig nachten per jaar te verhuren.⁴⁸

Niet iedereen houdt zich aan de door de gemeente gestelde regels.⁴⁹ Omdat Airbnb geen gegevens vrij wil geven, is het voor de gemeente lastig om te controleren of verhuurders zich aan de regels houden. Zij moet zich baseren op klachten.⁵⁰ Er zijn inmiddels plannen voor het instellen van een meldplicht voor verhuurders.⁵¹ Naast de bijkomende overlast voor buurten lijkt Airbnb ook criminaliteit met zich mee te brengen die verder gaat dan het overtreden van regels. Toeristen blijken soms bij aankomst te zijn opgelicht; zij moeten bijvoorbeeld veel te veel geld betalen voor een veel te kleine ruimte.⁵² In juli 2017 kwam Airbnb negatief in het nieuws toen een verhuurder een toeriste van de trap af duwde. De vrouw moest met inwendige bloedingen naar het ziekenhuis.⁵³ Ook bestaat het vermoeden dat via Airbnb illegale prostitutie plaatsvindt.⁵⁴

44 Colliers International, *Airbnb toont drastische groei in centrum Amsterdam*, geraadpleegd op 28 juli 2017 via www.colliers.com/nl-nl/netherlands/insights/market-news/2016/07-06-2016-airbnb-toont-drastische-groei-in-centrum-amsterdam.

45 Mietus 2016, p. 12.

46 M. Remie, 'Zo is het om elke nacht andere toeristen als burens te hebben', *NRC* 28 augustus 2016, geraadpleegd via www.nrc.nl.

47 Gemeente Amsterdam, *Particuliere vakantieverbuur*, geraadpleegd op 28 juli 2017 via www.amsterdam.nl/wonen-leefomgeving/wonen/bijzondere-situaties/vakantieverbuur/.

48 'Airbnb beperkt verhuur in Amsterdam', *NOS* 1 december 2016, geraadpleegd via <http://nos.nl>.

49 'Recordboete van 3 ton voor illegale Airbnb's in Amsterdam', *NOS* 6 februari 2017, geraadpleegd via <http://nos.nl>.

50 'Aantal meldingen van illegale Airbnb's in Amsterdam verdubbeld', *NOS* 2 februari 2016, geraadpleegd via <http://nos.nl/>.

51 R. Koops, 'Meldplicht Airbnb-verhuur heeft groot privacyrisico', *Het Parool* 19 juli 2017, geraadpleegd via www.parool.nl.

52 M. Couzy, 'Duizenden euro's boete voor Airbnb-verhuur minikamer', *Het Parool* 20 april 2017, geraadpleegd via www.parool.nl.

53 'Airbnb-verhuurder duwt vrouw van de trap', *NOS* 10 juli 2017, geraadpleegd via <http://nos.nl>.

54 R. Koops, 'PvdA vreest groei van sekswerk in Airbnb-panden', *Het Parool* 15 juli 2017, geraadpleegd via www.parool.nl.

De toerist als dader

Over de daders van delicten waar toeristen het slachtoffer van zijn, is weinig bekend. Er worden maar heel weinig verdachten aangehouden voor deze delicten.⁵⁵ Dit impliceert dat delinquentie waar toeristen het slachtoffer van zijn lucratief is. Indien er verdachten worden aangehouden, zijn dit veelal buitenlanders, voornamelijk Roemenen of andere Oost-Europeanen. In georganiseerd Europees verband plegen zij vooral zakkenrollerijen. Het gebeurt ook dat straatartiesten samenwerken om van toeristen te stelen.⁵⁶

Toeristen zijn niet alleen slachtoffer van criminele activiteiten. Soms zijn zij ook dader. Over het daderschap van toeristen zijn niet veel cijfers bekend. Lemieux en Steenbeek⁵⁷ lieten het eventuele daderschap van toeristen in hun onderzoek waarin zij ruim vierhonderd toeristen ondervroegen buiten beschouwing. Voor vragen naar daderschap moet een zekere verstandhouding worden opgebouwd tussen de onderzoeker en de respondent, en in de beperkte tijd voor hun onderzoek was dat niet realistisch, aldus de onderzoekers.

Delinquentie door toeristen kan onopzettelijk zijn, bijvoorbeeld doordat een toerist de wetten en regels niet goed kent.⁵⁸ De meeste in het BVH-systeem van de politie geregistreerde overlast door buitenlandse gasten⁵⁹ betreft slapen op of aan de weg⁶⁰ en andere vormen van personenoverlast.⁶¹

De politie signaleert een toename van aan drank of drugs gerelateerde incidenten die veroorzaakt zijn door toeristen. Het gaat dan vooral om Polen, Roemenen en Britten. Tevens signaleert de politie een toename van incidenten die gerelateerd zijn aan hinderlijk gedrag, ordeverstoring en ruzie of twist waarbij buitenlanders betrokken zijn.⁶² Volgens de gemeente Amsterdam is met name in het hart van de binnenstad, in de Haarlemmerbuurt en op de grote uitgaanspleinen de overlast van groepen toeristen flink toegenomen, en voelen bewoners zich hierdoor vaker onveilig.⁶³

55 Mietus 2016, p. 19.

56 Mietus 2016, p. 19.

57 Lemieux & Steenbeek 2016.

58 Bowen & Clarke 2009.

59 In het rapport van de Politie Eenheid Amsterdam wordt de volgende kanttekening geplaatst: bij 80% van de aan overlast gerelateerde incidenten en incidenten met een buitenlandse verdachte in het BVH-systeem van de politie is het woonland niet ingevuld. Dit kan betekenen dat de verdachte geen vaste woon- of verblijfplaats heeft, of dat de verdachte wel in het buitenland woont, maar dat dit niet (goed) is geregistreerd. Verder zijn niet alle buitenlandse verdachten toeristen.

60 L. Boon, 'Hoge boetes voor autoslapers in Centrum', *Het Parool* 16 juli 2017, geraadpleegd via www.parool.nl.

61 Mietus 2016, p. 31.

62 Mietus 2016, p. 31.

63 Gemeente Amsterdam 2017.

Conclusie en discussie

Het groeiende toerisme is vrijwel dagelijks in het Amsterdamse nieuws. Uit de discussies, waarin zowel politici als ondernemers en burgers zich mengen, blijkt grote verdeeldheid. Omdat de verhuur van woningen aan toeristen zeer lucratief is, neemt de schaarste op de woningmarkt toe en verlaten steeds meer Amsterdammers de stad. De achterblijvers vrezen dat binnen afzienbare tijd bijna alleen nog maar toeristen door de stad lopen en zij verwachten dat de identiteit en sociale cohesie binnen de stad onder steeds grotere druk komen te staan. Vooral de toeristen die naar Amsterdam zijn gekomen om feest te vieren en om onder invloed van middelen flink los te gaan, zorgen voor een hoop overlast. Aan de andere kant wijzen met name ondernemers, maar ook enkele politici op het economische belang van het toenemende aantal bezoekers van de stad; het toerisme brengt veel geld binnen en is van groot belang voor de werkgelegenheid.

In de debatten over het toenemende toerisme gaat het vooral over de subjectieve veiligheid, zoals het gevoel dat sociale controle en toezicht door buurtbewoners afneemt. Maar hoe zit het met de feitelijke criminaliteit? In dit artikel zijn we op zoek gegaan naar het verband tussen toerisme en criminaliteit. Betrouwbare cijfers hierover blijken schaars. Naar dit onderwerp is nog niet veel onderzoek verricht. En het is aannemelijk dat de officiële cijfers een onderrapportage zijn van de werkelijke incidenten.

Alles wijst erop dat toeristen een aantrekkelijk doelwit zijn voor criminelen. De zogenoemde drugstoeristen zijn extra kwetsbaar. Er is weinig bekend over de daders van de criminaliteit waarvan toeristen het slachtoffer zijn, maar het lijkt erop dat veel van hen uit het buitenland afkomstig zijn en vanwege het toerisme naar Amsterdam zijn gekomen.

In discussies wordt vaak geopperd om met name de feestende drugstoeristen te weren. Maar concrete en haalbare ideeën om dat te realiseren zijn er niet. Wel worden er maatregelen genomen om het aantal toeristen in het algemeen in te dammen. Door middel van het zogenoemde overnachtingsbeleid, waarin de gemeente heeft bepaald dat er in het overgrote deel van de stad geen ruimte is voor nieuwe hotels, wil de gemeente het aantal plaatsen voor overnachtingen en daarmee het aantal toeristen beperken.⁶⁴ En de eerdergenoemde overeenkomst tussen Airbnb en de gemeente Amsterdam, waarmee zowel het aantal overnachtingen als het aantal personen per woonruimte wordt beperkt, is uniek in Europa. De controle op de naleving van deze overeenkomst is echter nauwelijks mogelijk. De politie en de gemeente Amsterdam nemen ook gezamenlijk maatregelen om toeristen te beschermen tegen criminaliteit. Het Binnenstad Offensief is een speciaal handhavingsteam dat als doel heeft de toenemende overlast en criminaliteit door de drukte in de binnenstad terug te dringen.⁶⁵ Het team richt zich op het

64 Gemeente Amsterdam, *Overnachtingsbeleid Amsterdam*, geraadpleegd op 28 juli 2017 via www.amsterdam.nl/ondernemen/horeca/horeca/hotelbeleid/.

65 Gemeente Amsterdam, *Binnenstad Offensief*, geraadpleegd op 28 juli 2017 via www.amsterdam.nl/wonen-leefomgeving/veiligheid/binnenstad-offensief/.

Joke Harte & Ingrid van Houwelingen

aanpakken van problemen zoals straatroof, zakkenrollerij, (nep)drugsdealers en overlast door drukte.

Ondanks de beperkende maatregelen ziet het er naar uit dat Amsterdam zich moet opmaken voor nog veel grotere aantallen toeristen de komende jaren. Onze inventarisatie maakt aannemelijk dat deze groei zal samengaan met een belangrijke toename van de criminaliteit. Dit is een factor waarvoor in de huidige, toch al pittige discussies, nog veel te weinig aandacht is geweest.